

Sygn. akt I CSK 2116/22

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa P. P.
przeciwko Stowarzyszeniu w R.
o ochronę dóbr osobistych,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 30 listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego Stowarzyszenia w R.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 19 sierpnia 2020 r., sygn. akt I ACa 1014/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Stowarzyszenia w R. na rzecz P. P. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwane Stowarzyszenie w R. wniosło skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach, uwzględniającego w części apelację powoda P. P. w sprawie o ochronę dóbr osobistych przeciwko skarżącemu oraz G. B..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczyny uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, nieważność postępowania oraz oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do najdalej idącej przyczyny kasacyjnej, to jest nieważności postępowania. Zawarcie tej przesłanki w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wynika z konieczności możliwie każdorazowego eliminowania uchybień

procesowych o najdonioślejszym charakterze. W związku z tym, niezależnie od zasady kontrydiktoryjności, Sąd Najwyższy bierze pod uwagę nieważność postępowania także wówczas, gdy takie naruszenie prawa dotyczy wyłącznie interesów strony przeciwnej wobec skarżącego (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2006 r., IV CSK 115/05). Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania należy bowiem brać pod uwagę z urzędu. Oznacza to także możliwość uwzględnienia skargi kasacyjnej niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia określonego przepisu postępowania oraz tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2002 r., III CZP 72/02). Przyczyna kasacyjna, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., dotyczy przy tym wyłącznie postępowania przed sądem drugiej instancji. Możliwość zbadania ważności postępowania pierwszoinstancyjnego powstaje dopiero w razie postawienia odpowiedniego zarzutu (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 września 2012 r., V CSK 384/11).

Dostrzegana przez skarżącego nieważność postępowania w sprawie związana jest z postawioną przez niego tezą, zgodnie z którą stowarzyszenie zwykle nie ma zdolności sądowej, co powinno skutkować odrzuceniem pozwu w stosunku do skarżącego na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. (błędnie oznaczonego jako art. 199 § 3 pkt 3 k.p.c. – s. 3 skargi). Nieodrzućenie pozwu skutkować miało nieważnością postępowania z przyczyny określonej w art. 379 pkt 2 k.p.c.

Wbrew stanowisku pozwanego ma on, jako stowarzyszenie zwykle, zdolność sądową, co wynika wprost z art. 40 ust. 1a ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (dalej: p.o.s.), który stanowi, że stowarzyszenie zwykle może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane. Wbrew sugestii pozwanego przepis ten, w jego początkowym fragmencie, nie określa zakresu zdolności prawnej stowarzyszenia zwykłego, lecz przydaje mu zarówno tę zdolność, jak i zdolność sądową. Stwierdzenie, że stowarzyszenie zwykle nabywa prawa i zaciąga zobowiązania, oznacza przydanie takim podmiotom zdolności prawnej, a nie –

limitację źródeł, z których mogą wynikać prawa (wyłącznie „nabyte”) i zobowiązania (wyłącznie „zaciągnięte”).

Analogiczne sformułowanie używane jest w innych przepisach, np. art. 8 § 1 k.s.h. i art. 6 zd. 2 u.w.l., na tle których jednoznacznie interpretuje się je jako świadczące o przyznaniu danemu podmiotowi zdolności prawnej jako takiej (co do wspólnot mieszkaniowych – zob. uchwała Sądu Najwyższego – zasada prawna – z 21 grudnia 2007 r., III CZP 65/07). W konsekwencji posiadania zdolności prawnej omawiane podmioty, w tym stowarzyszenia zwykłe, mają zdolność sądową. Nie jest to tzw. specjalna zdolność sądowa, która przysługuje wyłącznie „podmiotom” niewyposażonym w zdolność prawną i może zostać przyznana jedynie w ograniczonym zakresie, z reguły związanym z kompetencjami danego organu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 26 maja 2022 r., II CSKP 662/22). Skoro stowarzyszenie zwykłe ma zdolność sądową, to może działać w postępowaniu cywilnym w pełnym spektrum spraw. W sprawie nie wystąpiło zatem ryzyko nieważności postępowania.

Uzasadniając zaistnienie przyczyny kasacyjnej w postaci występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego skarżący postawił pytanie, czy stowarzyszenie zwykłe, w ramach uprawnień przyznanych na podstawie art. 40 ust. 1a ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach, posiada zdolność deliktową i może odpowiadać za naruszenie dóbr osobistych.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie, które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2012 r., I CSK

496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć więc taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której zostały zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw.

Postawione przez skarżącego pytanie, w aspekcie dotyczącym zdolności deliktowej, nie występuje w sprawie. Skarżący zaskarżył bowiem orzeczenie Sądu Apelacyjnego w części, w której uwzględnione zostało żądanie złożenia oświadczenia w odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie (art. 24 § 1 zd. 2 k.c.). Odpowiedzialność w zakresie niemajątkowej ochrony dóbr osobistych nie wymaga natomiast wykazania, że do naruszenia dobra osobistego doszło wskutek deliktu. W sprawie nie zachodziła więc potrzeba odpowiedzi na pytanie, czy skarżący ma zdolność deliktową, gdyż – co się tyczy możliwości zobowiązania pozwanego do złożenia oświadczenia – nie występuje wskazane przez skarżącego powiązanie posiadania zdolności deliktowej i odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych. W konsekwencji odpowiedź na pytanie nie dotyczyłaby niniejszej sprawy.

Z kolei kwestia możliwości ponoszenia przez stowarzyszenie zwykle odpowiedzialności w zakresie niemajątkowych środków ochrony dóbr osobistych ma wprawdzie związek ze sprawą, jednak dopuszczalność takiej odpowiedzialności

na podstawie art. 24 § 1 zd. 2 k.c. jest oczywista, wobec czego dostrzegane przez skarżącego zagrożenie nie ma przymiotu „istotnego” zagrożenia prawnego.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej, wskazana jako trzecia z przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania, wiązana była przez pozwanego z wydanym w sprawie rozstrzygnięciem o kosztach postępowania, a także z naruszeniem art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. przez brak oceny zarzutów apelacji złożonej w sprawie przez skarżącego kasacyjnie oraz naruszeniem art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c., przy czym w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie rozwinięto wskazanego ostatnio wątku.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty (postanowienie Sądu Najwyższego z 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Do przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie wskazanej przyczyny kasacyjnej nie jest wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie o trafności zarzutu. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2019 r., I CSK 768/18).

Wywody poświęcone rzekomemu nierozpoznaniu części zarzutów apelacji pozwanego nie świadczą o oczywistej zasadności skargi w opisanym wyżej rozumieniu. Po pierwsze, uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji świadczy o zidentyfikowaniu zarzutów apelacji skarżącego oraz o odniesieniu się do nich. Po drugie, zarzut naruszenia przepisów postępowania, aby mógł prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, musi identyfikować uchybienie, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Skoro pozwany powołuje

się na oczywistą zasadność skargi, to powinien był wskazać, w jaki, dostrzegalny *prima facie* sposób rzekome braki uzasadnienia zaskarżonego wyroku oraz naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c. przekładają się na wynik sprawy. Tymczasem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ogranicza się, w tej części, do postawienia nieuzasadnionej bliżej tezy o wystąpieniu ww. naruszeń przepisów postępowania. Po trzecie, skarżący nie wskazał, które zarzuty apelacji nie zostały rozpoznane, a nie jest rolą Sądu Najwyższego domniemywanie, jakie były rzeczywiste intencje i stanowisko procesowe strony postępowania. Jedynie ubocznie wypada dodać, że Sąd drugiej instancji nie mógł naruszyć art. 328 § 2 k.p.c., gdyż przepis ten dotyczy postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie świadczą także wywody dotyczące wydanego przez Sąd Apelacyjny rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania. Rzecz w tym, że kontrola tego rodzaju rozstrzygnięć nie leży w kognicji Sądu Najwyższego. W aktualnym stanie prawnym (od 7 listopada 2019 r.) wniosek odmienny pozornie mógłby wynikać z art. 394¹ § 1 pkt 3 k.p.c. odczytywanego *a contrario*, jednak w nauce prawa wyjaśniono już, że rzeczywiste znaczenie tego przepisu sprowadza się do tego, iż obu stronom przysługuje prawo do wniesienia zażalenia „poziomego” na zawarte w wyroku sądu drugiej instancji orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego, a zażalenie to oczekuje na rozpoznanie wniesionej skargi kasacyjnej. Jeśli skarga zostanie odrzucona, oddalona bądź Sąd Najwyższy odmówi jej przyjęcia do rozpoznania, aktualizuje się obowiązek rozpoznania przez sąd drugiej instancji zażalenia „poziomego”. Jeśli natomiast na skutek skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy uchyli zaskarżony wyrok w całości lub części, uchyleniu podlega także orzeczenie o kosztach procesu za drugą instancję, a postępowanie zażaleniowe zainicjowane wniesieniem zażalenia poziomego podlega umorzeniu.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 8 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2

rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

I.n